

אם היו הכהנים מזידין בפיגול, שידעו שהקרבת נפסל בכך — חייבין לשלם דמיהם לבעלים, שהרי הם צריכים עתה להביא קרבן אחר במקומו⁽⁶⁰⁾.

הא אם היו שונגין — פטורין מלשלם, אלא שבכל זאת פיגולן פיגול, ונאסר הקרבן.

ועתה, אי אמרת בשלמא שהכהנים שלוחי דשמיא הוו, היינו שפיגולן פיגול, משום שהתורה עשתה את הכהנים שלוחיה להקרבת הקרבנות בכל ענין, אף במקרה שפגלו, ולא הקריבו כראוי.

אלא אי אמרת ששלוחי דידן הוו, בשלמא כשפיגלו במזיד, הרי לא עשו כלל שליחותו של בעל הקרבן, אלא על דעת עצמן עשו, וקיימא לן שאדם אוסר דבר שאינו שלו על ידי מעשה, ולכן פיגולן פיגול.

אבל כשפיגלו בשוגג, אמאי פיגולן פיגול?

אבא ממשנתינו, שאף בה שנינו שמקריב עליו חטאות ואשמות, מוכח שהוא לא גרס כך במשנה.

וכתב הר"ן שאין זו ראייה, משום שאפשר לומר שכיון ששנינו במשנה חטאות ואשמות יחד עם קיני זבין וכו', ממילא מוכח שמדובר בחטאות ואשמות של מצורע, שהוא מחוסר כפרה כזבין וילדות. אבל בברייתא שנינו סתם "יזרוק עליו דם חטאתו ודם אשמו", משמע שמדובר בכל חטאות ואשמות!

60. ואף בקרבן נדבה, קשה בעיני הבעלים שלא הקריב הכהן את קרבנו, שהרי להביא דורון היה מבקש. רש"י במס' גיטין.

מתלב רב שימי בר אבא מהא דתניא: אם היה המדיר כהן, יזרוק עליו ניכול לזרוק לצורך המודרן את דם חטאתו ודם אשמו!⁽⁵⁹⁾

ומוכח שהכהנים שלוחי דשמיא הם! שאם הם שלוחי דידן, היאך זורק עבורו דם, הרי הוא עושה את שליחותו!?

ומתריצין: שם מדובר בדם חטאתו של מצורע, ודם אשמו של מצורע, דכתיב בהם: "זאת תהיה תורת המצורע". ודורשים ממקרא זה של "תורת", שמקריבין בין קרבן של גדול ובין של קטן, אף שלקטן אין דעת. רואים שאין צריך בקרבן זה דעת בעלים. ולכן יכול להקריב קרבנות אלו עבור המודר, שכיון שאין צריך דעתו, אינו עושה שליחותו.

תנן: הכהנים שפיגלו במקדש, דהיינו, שחשבו בקרבן מחשבת פסול: או להקריבו חוץ לזמן הקבוע לו, או חוץ למקום הקרבתו,

יהודה אומר: לפיכך אם פטרה, כלומר — שגרשה, אינו חייב באחריות. שכך כותבת לו בשובר שהיא עושה לו בשעת גירושין מכתובתה, כותבת לו שהיא מוחלת כל אחריות שיש לה עליו מקודם לכן. ויש בכלל לשון זה אפילו קרבנות, שרבי יהודה דורש לשון הדיוט.

ולפי גירסה זו, מה שהגמרא אומרת: "שכן מביא אדם קרבן על אשתו כרבי יהודה", לאו דוקא כרבי יהודה היא, דהא תני רישא סתמא: "אדם מביא קרבן עשיר על אשתו". אלא משום שאין אנו יודעים מיהו תנא קמא של המשנה, ורבי יהודה מדבר בסיפא של המשנה, לכן תולים את כולה בו.

59. יש שכתבו, שמזה שלא הקשה רב שימי בר

יהודה, ונלמד לכל מקום, שיכול אדם להביא חטאת עבור חברו, כי לומדים אפשר מאי אפשר!

אלמה אמר רבי אלעזר שאין הדין כך: הפריש חטאת חלב על חבירו — לא עשה כלום!

והיינו, משום שאין דנים אפשר — משאי אפשר. שדווקא גבי אשתו שוטה מביא קרבן, משום שהיא עצמה אינה יכולה להביא. אבל גבי חבירו, הרי חבירו יכול להביא בעצמו!

ואמרינן: לעולם בעלמא למדים אפשר מאי אפשר, ולכן למד רבי יוחנן שמחוסר כפרה מביאים עליו קרבן שלא מדעתו, למרות שאפשר להביא מדעתו, מזה שיכול להביא על בניו ובנותיו הקטנים שאי אפשר להם להביא קרבן מדעתם.

אבל מה שאמר רבי יהודה שאדם מביא קרבן על אשתו, על כרחך בקרבן חטאת של יולדת דיבר, ולא בחטאת חלב.

שהרי **אשתו שוטה, היכי דמי**, איך יתכן שמביא עליה חטאת חלב?

אי דאכלה את החלב כשהיא שוטה, הרי לאו **בת קרבן היא כלל**, שהרי שוטה אינו אחראי על מעשיו!

ואי דאכלה כשהיא פקחה, ונשתתית אחר כך, **הא אמר רבי ירמיה אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן: אם אכל אדם חלב, והפריש קרבן על חטאו, ולאחר מכן נשתתה, ושוב חזר ונשתתה** ⁽⁶¹⁾ [נעשה פיקח] — הרי אותו

והרי כל פעולת ההקרבה היא בשליחותו של בעל הקרבן, ולגבי עבודת פיגול אין הכהן שלוחו של בעל הקרבן, ואם כן, **לימא ליה בעל הקרבן לכהן: שליחא שויתיך** [עשיתך שליח] רק לצורך תקוני [לתקן], ולא לעוונתי [ולא לקלקול]! ולגבי עבודה במחשבת פיגול אינך שלוחי, ואין מחשבתך לפגל יכולה לקלקל ולפסול את קרבני.

ודחינן: **אמרי: שאני גבי פיגול** [שונה ענין פיגול], **דאמר קרא באותו ענין: "לא יחשב לו" — מכל מקום**. דהיינו, שמרבים ממקרא זה שאף בכהאי גוונא — הרי זה פיגול.

גופא, אמר רב יוחנן: הכל צריכינן דעת, חוץ ממחוסר כפרה. שהרי אדם מביא קרבן על בניו ועל בנותיו הקטנים.

ולמדנו מדין זה של רבי יוחנן, שלומדים "אפשר משאי אפשר". שהרי התורה מדברת בבנים קטנים שאי אפשר להם להביא בעצמם את קרבנם, ולכן אביהם מביא את קרבנם, ואילו רבי יוחנן לומד מכאן שכל מחוסרי כפרה אינם צריכים דעת בעלים, ואפילו גדולים, שאפשר להביא את הקרבן מדעתם.

ותמהינן: **אלא מעתה**, שלרבי יוחנן לומדים אפשר משאי אפשר, **יביא אדם חטאת חלב** [חטאת סתם נקראת "חטאת חלב", שזו היא החטאת השכיחה] **על חבירו**, שלא מדעתו, על אף שאפשר להביאה מדעתו, **שכן מצינו שגילתה תורה במקום שאי אפשר לחוטא להביא חטאת על חטאו**, מדעתו, יכול להביאה אדם אחר עבורו, כי אמרה תורה: **אדם מביא קרבן על אשתו שוטה**, שלא יכולה להביא קרבנה מדעתה, **כדברי רבי**

61. כמו "על הר נשפה", שתרגומו: "על טורא שלויא", דהיינו — שקט. וכמו כן "נשתתה",

על חבירו, משום שדין "שה לבית אבות" (62) — לאו דאורייתא הוא (63). שמדאורייתא אין הקטנים צריכין להמנות על השה עם בני חבורה, אלא אוכלין ממנו — אף על פי שלא נמנו עליו.

שאף שאין פסח נאכל אלא למנוייו, היינו דווקא בראויין להמנות. אבל קטנים שאינם בני הכי, שהרי אין להם דעת — לית לן בה.

ואם כן, הרי מה שמביא אדם פסח על בניו ובנותיו הקטנים, היינו משום שאינם צריכים כלל להמנות על הפסח, ואין זה דומה להקרכת קרבן פסח על חבירו.

וממאי? מנין לנו שדין "שה לבית אבות" לאו דאורייתא הוא?

מדתנן: האומר לבניו: הריני עולה לירושלים, והריני שוחט שם את הפסח על מי שיעלה מכם ראשון לירושלים,

קרבן פסול, משום שהואיל ונדחה הקרבן מהבאה בזמן שנשתטה, ידחה לעולם. ובהכרח שהמדובר בקרבן יולדת, ולא גילתה תורה שאדם מקריב על חברו שלא מדעתו קרבן חטאת הבא על חטא בשוגג.

ומקשינן: אלא מעתה, לשיטתך, שדין אפשר משאי אפשר, אם כן, יביא אדם קרבן פסח על חבירו, על אף שחברו יכול להביאו מדעתו, שכן אדם מביא קרבן פסח על בניו ועל בנותיו הקטנים שאי אפשר להם להביאו מדעתם!

אלמה אמר רבי אלעזר: הפריש פסח על חבירו — לא עשה כלום, לפי שצריך שימנה עמו על פסחו מדעתו!

אמר רבי זירא: לעולם בכי האי גוונא דנין אפשר משאי אפשר.

ובכל זאת אי אפשר ללמוד מזה שמביא פסח על בניו ובנותיו הקטנים, שיוכל להביא גם

ומבאר רש"י ש"מכל מקום", משמע שאין צריך את דעתו להמנותו על קרבן פסח, וכל מי שהמנה אותו גם שלא מדעתו, חל מינויו, ואין זה שייך לדין ברירה.

וקשה, שהרי כאן אמר רבי זירא ש"שה לבית" אינו מן התורה, ולא מועיל מינוי האב לבניו כלל!

ומבאר הגר"ח [פ"ה מהל' קרבן פסח הל' ז'], שדברי רבי זירא כאן הם לענין חיוב המינוי, שאין האב חייב להמנות את בנו על קרבן פסח מן התורה. אך אם הוא ימנה אותו, יחול המינוי מן התורה, והם דברי הגמרא במס' פסחים בשם רבי זירא, ש"שה לבית אבות" — מכל מקום. וביאור הגמרא כאן, שאין ללמוד מקרבן פסח שמביאו אדם על בניו ובנותיו הקטנים שלא

היינו ששקט משטותו. רש"י במס' זבחים [י"ב ע"ב].

62. ברא"ש ובתוס' הגירסא: "שה לבית לאו דאורייתא". וכן הוא בילקוט בפרשת בא. וכתבו התוס', דהיינו משום שרק אותם ששייכים במצות "תכוסו" — צריכים להמנות על השה.

63. הגמ' בפס' פסחים על המשנה האומרת "יתום ששחטו עליו אפוטרופסים קרבן פסח, יאכל במקום שהוא [הקטן] רוצה, מקשה, האם יש להוכיח מכאן שגם מן התורה יש ברירה, ובמקום שרוצה הקטן לאכול, הוברר הדבר שהוא מנוי על השה הזה, ועל כך אמר רבי זירא: "שה לבית אבות" — מכל מקום!

דאמר להון אבוהון כך, שהוא שוחט את הפסח על מי שיעלה ראשון?

ומבארינן: כדי לזרזן במצות אמר להם כך.

תניא נמי הכי: מעשה היה, שאמר כך האב לילדיו, וקדמו בנות לבנים, ונכנסו ראשונות לירושלים, ונמצאו בנות זריזות — ובנים שפלים.

ומזה ששנינו "נמצאו בנות זריזות", ולא שנינו "נמצאו בנות זוכות", משמע שלא נתכוין — אלא לזרזן.

שנינו במשנתנו: ותורם את תרומותיו כו'.

איבעיא להו: התורם מתבואה שלו — על לז-1
תבואתו של חברו, האם צריך דעתו של חברו, שידע חברו שהוא תורם עבורו, או לא? (65)

כיון שהכנים ראשון הבנים את ראשו ורובו לירושלים — זכה אותו בן בחלקו, ומזכה את אחיו עמו בקרבן הפסח.

ואי אמרת שדין "שה לבית" — דאורייתא הוא, אם כן, היאך יתכן דין זה?

הרי כשנכנס הבן לירושלים — כבר נשחט הפסח, ואם כן, על בישרא נעל בשר הששה השחוטן קאי האב — ומזכי לחו לבנים וממנה אותם על הפסח! והרי כתוב בענין הפסח "מהיות משה", ודורשים: "מחיותיה דשה", שצריך להמנות על הששה בעוד שהוא חי! (64)

אלא על כרחך שדין "שה לבית אבות" — לאו מדאורייתא הוא, ובאמת אין הבנים צריכים להמנות על הששה.

והוינן בה: אם כן, שבאמת לא נמנה עמו אותו בן על ידי שהקדים, אלא למה לחו

וקשה, שהרי כאן מבואר ששה לבית אבות לאו דאורייתא, ואין יצא ידי חובתו בפסח ראשון?
ולמבואר, הוא פטור רק מהחיוב, אך אפשר להמנות עליו.

64. לשון אחר הביא הר"ן, שהאי "ומזכה להם" על הבן שעלה ראשון קאי, היאך מזכה לאחיו. בשלמא הוא זוכה, משום שאפשר לומר שכיון שהוא עלה ראשון, הוברר שכשנשחט הפסח — עליו נשחט. אבל היאך הוא מזכה לאחיו?

65. הרמב"ן הרשב"א והריטב"א במס' קידושין [כ"ג] כתבו, שספק הגמ' נפשט מהדין האמור במס' בכורות [י"א] שהפודה פטר חמור של חברו, הרי הוא פדוי, ואפילו אם פדאו שלא

מדעתם — על קרבנות אחרים שיכול להביאם שלא מדעת בעל הקרבן, על אף שאם רוצה האב להמנותם על קרבן פסח הוא יכול לעשות זאת מן התורה, הוא משום שהנידון בגמרא הוא על הבאת קרבנות חובה, שאותם אין ללמוד מקרבן פסח מכך שיכול האב להביא על בניו ובנותיו הקטנים, לפי שאין זה חובה אלא רק אפשרות. ובתחילה, כשסברה הגמרא ש"שה לבית אבות" הוא מן התורה, הבינה הגמרא שיש חיוב על האב להביא קרבן פסח גם עבור בניו. ודחה רבי זירא שאין חיוב מן התורה, אך יש אפשרות למנותם מן התורה.

ולפי זה מבאר הגר"ח את דברי הרמב"ם שקטן שהגדיל בין פסח ראשון לפסח שני חייבים להביא עליו פסח שני. אך אם שחטו עליו פסח ראשון הוא פטור.